NATIONAL SENIOR CERTIFICATE EXAMINATION
NOVEMBER 2020

SEPEDI LELEMETLALELETŠO LA PELE: LEPHEPHE I
SEPEDI FIRST ADDITIONAL LANGUAGE: PAPER I

MARKING GUIDELINES

Nako: diiri tše 2½ 100 meputso

These marking guidelines are prepared for use by examiners and sub-examiners, all of whom are required to attend a standardisation meeting to ensure that the guidelines are consistently interpreted and applied in the marking of candidates' scripts.

The IEB will not enter into any discussions or correspondence about any marking guidelines. It is acknowledged that there may be different views about some matters of emphasis or detail in the guidelines. It is also recognised that, without the benefit of attendance at a standardisation meeting, there may be different interpretations of the application of the marking guidelines.

IEB Copyright © 2020

KAROLO YA A TEKATLHALOGANYO

POTŠIŠO YA 1

1.1 1.1.1 Moemanoši. (1)

1.1.2 Electricity Supply Commission. (1)

1.1.3 1 Hlakola 1923. (2)

1.1.4 Lebowa la Kapa/Kapa Lebowa. (1)

1.1.5 Barutwana ba tla fa dikarabo tša go fapana. Mohlala:

- Muši woo o ntšhwago ke malahla o tšhilafatša moya/lefaufau.
- Muši wa malahla wo o aparelago leratadima o oketša phetogo leratadima yeo e dirago gore go be le mafula, madimo le tše dingwe. (2)

1.1.6
- Medupi ke pula ya go na matšatši e sa khule ya go hloka magadima.
- Ba file *"Power plant"* ye leina le ka go tliša kgopolo ya gore e tlo hlotla mohlagase go ya go ile/ka mehla/mohlagase wa go se fele. (2)

1.1.7 Lehono. (1)

1.1.8 B/Badudi e sa le ba leta ga go na le seo se tšwelelago. (1)

1.1.9 Barutwana ba tla fa dikarabo tša go fapana. Mohlala:

- Tlhaelelo ya mohlagase e beya maphelo a balwetši kotsing.
- Tlhaelelo ya mohlagase e wiša ekonomi ya naga ka ge e ama dikgwebo tše dintši.
- Bohodu bo golela godimo.
- Dikotsi mebileng di a oketšega, batho ba lahlegelwa ke maphelo. [DINTLHA TŠE PEDI fela] (2)

1.1.10 Barutwana ba tla fa dikarabo tša go fapana. Mohlala:

Ke ntlha, mafelelong a ngwaga wa 2019, Mopresidente wa naga Cyril Ramaphosa o ile a tshepiša setšhaba gore mohlagase o ka se kgaolwe go fihlela ka kgwedi ya Pherekgong, gomme tshepišo yeo ya fetoga lefela ka ge mohlagase o ile wa kgaolwa gape le gape nakong yona yeo. (1)

1.1.11 Nkhokho! (1)

1.1.12 Metšhene le didirišwa tša go hlotla mohlagase ke tša kgale, e sa le di hlongwa le go šomišwa kgale ge mohlagase o thoma gomme ga se tša ka tša mpshafatšwa/Go se mpshafatšwe ga metšhene le didirišwa tša mohlagase. (1)

IEB Copyright © 2020

1.1.13 Barutwana ba tla fa dikarabo tša go fapana. Mohlala:

- Ga ke kwane le taba ye ka gore se se dira gore ESKOM e iketle ka ge e tseba gore ga gona le moo badudi ba ka go tšhabela gona ge ba nyaka ditirelo tša mohlagase le ge ba sa hlokomelwe gabotse.
- Se se be se tlo dira ditefelo tša ditirelo tša mohlagase le tšona di ye fase ka ge go ena le phadišano.

GOBA

- Ke kwana le taba ye ka gore kabo ya mohlagase ke tirelo ya motheo go setšhaba ka moka.
- Mmušo o swanetše go netefatša gore setšhaba ka moka se na le mabone ka ditefelo tša fase. (2)

1.1.14 Barutwana ba tla fa dikarabo tša go fapana. Mohlala:

- O ka šomiša mahlasedi a letšatši *"solar panels"*
- O ka šomiša meetse.
- O ka šomiša minerale ya *"nuclear"*. [TŠE PEDI fela] (2)

1.1.15 Barutwana ba tla fa dikarabo tša go fapana. Mohlala:

- Ka go tima mabone diphapošeng tšeo di sa šomišwego.
- Ka go hlokomela metšhene/ditofo/difothelamoya/*diobene*/*diaene* le didirišwa tše dingwe tša go gamola mohlagase wo montši.
- Go šomiša mohlagase moo go hlokega fela. [TŠE PEDI fela] (2)

1.2 1.2.1 Barutwana ba tla fa dikarabo tša go fapana. Mohlala:

- Go thuša go thibela tšhilafatšo ya moya.
- Go seketša mohlagase.
- Go seketša meetse.
- Go hlola mešomo. [TŠE PEDI fela] (2)

1.2.2 Pampiri/mabotlelo/dithaere. [E TEE] (1)

1.2.3 Barutwana ba tla fa dikarabo tša go fapana. Mohlala:

- Ka go se lahle dipampiri/maphephe mo gohle/ka go lahlela dipampiri/ditlakala ka gare ga dipini tša ditšhila.
- Ka go lokela dipampiri/maphephe ao a dirišitšwego ka gare ka mokotla wo o tla išwago go risaekelwa/mpshafatšwa. [Tše pedi fela] (1)

1.2.4 Barutwana ba tla fa dikarabo tša go fapana. Mohlala:

- Mehuta ya go fapana ya tšhipi/tshipi.
- Go reka mekotlana ya go tia ya go rwala krosari sebakeng sa go reka diplastiki tšeo di tlogo lahlwa ka morago ga go šomišwa gatee fela.
- Mabotlelo a dinotšididi a segwa ka tsela ya maleba gomme a dirišwa go nošetša mehlare ka serapaneng.
- Dipeteri tša dikoloi/mebotoro. [TŠE PEDI fela] (2)

1.2.5 O laetša bophelo/O emetše tlhago/go gatelela molaetša wa tlhokomelo ya leratadima. (1)

1.2.6 A Lerato (1)

30 meputso

IEB Copyright © 2020

KAROLO YA B KAKARETŠO

POTŠIŠO YA 2

Go swaiwa diphošo tše hlano tša mathomo tša mopeleto le polelo, go tloga moo diphošo tša mongwalelo di hlokomologwe gomme go latišišwe kgopolokgolo.

Sekala:
Mongwalelo = 3
Dintlha = 7

Kakaretšo ya moithuti e swanetše go ba le tše:

- Maikutlo a motho a hlalošwa ke ditiro tšeo sefahlego, seemo le mmele di di dirago.
- Polelo ya mmele e utolla seo se diregago go motho ntle le gore motho a bolele selo.
- Polelo ya mmele e swanetšwe go elwa hloko ka ge e se ya ngwalwa eupša e le bohlokwa.
- Polelo ya mmele e ama tsela yeo batho ba go bonago ka yona.
- Polelo ya mmele e ka bontšha seo o se naganago le maikemišetšo a gago.
- Polelo ya mmele e utolla maikutlo a lenyatšo ka go šošobanya sefahlego, go šikinya hlogo goba go tomola mahlo.
- Polelo ya mmele e ka bontšha kgahlego tabeng ye itšego ka go dumela ka hlogo goba go lebelela motho ka lethabo.
- Polelo ya mmele e ka thuša go fetiša molaetša wa lerato, tumedišo le kwelobohloko go motho yo mongwe.
- Polelo ya mmele e ka utolla gape maemo ao motho a ikhwetšago a le go wona, go swana le go ba kotsing, go tšhoga.

[DINTLHA TŠE ŠUPA fela]

10 meputso

IEB Copyright © 2020

KAROLO YA C THETO

POTŠIŠO YA 3

SERETO SEO SE SA BONWAGO

Wena Lesogana

3.1 Go gatelela dikgopolo. (1)

3.2
- Ge e le nna ke le kgogwana'robala, ge e le nyalo
  O sa le o ntshepiša, bjale ka bjangbotala o tsene.
- Mohola: Go tiišetša/gatelela/tlaleletša dikgopolo. (2)

3.3

a b b a	e lego	e o o e

c	a
a	e
a	e
c	a

(2)

3.4 Moreti o tšweletša maikutlo a pefelo. (1)

3.5 Ke sonete ya Sepedi/Shakespear/ya Seisemane.

- Se na le methalotheto ye lesomenne/14.
- Se arotšwe ka dikarolo/temanatheto tše 4. Tše 3 tša mathomo di le methalotheto ye 4. Gomme temanatheto ya mafelelo e na le methalotheto ye 2. (2)
  [TŠE PEDI fela]

3.6 Barutwana ba tla fa dikarabo tša go fapana. Mohlala:

Ba feletša e le dikgope ka ge mafelelong makgarebe a ba lemoga gore ke baradia.

Ba feletša ba se sa na selo, makgarebe a ba jetše tšhelete ya bona ka moka. (2)

[10]

IEB Copyright © 2020

POTŠIŠO YA 4

4.1 Motsemollakoma.

4.1.1
- **Kuka:** moreti o hlaloša gore ba sepetše ka maoto.
- **Nanoga:** go hlaloša gore ba tšweletše ka lebelo/Go phakiša/ Go sepeleša. (2)

4.1.2 Moreti o feteleditše bontši bja batho bao ba tlilego Gauteng ka go bala dinamelwa tša go fapana tšeo ba tlilego ka tšona/Ka go bontšha mekgwanakgwana ya go fapana yeo ba šomišitšego gore ba fihle Gauteng. (2)

4.1.3 naka'
Gore mothalotheto o balege ka lebelo.
GOBA
Ba tshetše matsha le mawatle ba rutha.
Batho ba ka se kgone tshela matsha le mawatle ba rutha. (2)

4.1.4 šikere le ikgonere (1)

4.1.5 **Teori**
Moko ke tabakgolo/kgopolokgolo ya sereto. (1)

Dintlha
- Moreti o reta bohlokwa bja Gauteng
- Gauteng ke lefelo la lehumo leo le fepago Afrika ka bophara.
- Motse wa Gauteng o phuthile batho ba go fapana.
- Batho ba tla Gauteng ka kholofelo ya go hwetša bophelo bjo bobotse/bokaone/mešomo.[TŠE THARO fela] (3)

4.2 **Kgakana tše**

4.2.1 Moreti o reta makgarebe/dikgarebe ka go ba fa seswantšho sa dinonyana/ dikgakana. (1)

4.2.2
- Moreti o šomišitše dikgakana sebakeng sa dikgarebe.
- Dinkhukhuthwana a nyaka go tšweletša bomorago bja dikgarebe.
- Batsomi sebakeng sa masogana
- Mafotwana sebakeng sa bana. (4)

4.2.3 Ge ba hlapile. (1)

4.2.4 Tšhelete. (1)

4.2.5 Sa tšona e le go ja ao a lemilwego**,**
Sa tšona e le mašupakamonwana, maragakamoletse. (2)
[20]

30 meputso

IEB Copyright © 2020

KAROLO YA D THUTAPOLELO LE TIRIŠO YA POLELO

POTŠIŠO YA 5

5.1 **Papatšo**

5.1.1 C/Setšweletšwa sa meriri ya tlhago seo se bitšwago *"Natural Hair"*. (1)

5.1.2 C/Basadi, makgarebe le basetsana.

Mmapatši o šomišitše seswantšho sa kgarebe wa mmasebotsana Zozibini. (2)

5.1.3 Mothofatšo.

Meriri e ka se phele ga se motho. (2)

5.1.4 Se letefatša meriri/Se dira gore meriri e kamege ga bonolo. (1)

5.1.5 Meriri ya gago ya tlhago e tla ba boleta.

Meriri ya gago ya tlhago e ba bonolo go e kama. (2)

5.1.6 Ikwe o na le boitshepo./Na o nyaka go ba Mmasebotsana?/O nyaka go swana le Zozibini? (1)

5.1.7 Di godiša ikonomi ya naga ya rena./Di thuša batho ka mešomo. (1)

5.2 5.2.1 gabotse.

Lehlathi la Mokgwa (2)

5.2.2 Leinaphutha/leinakgoboko (1)

5.2.3 (a) Metsaneng – lehlathi la felo

(b) Metsana – nyenyefatšo (2)

5.2.4 Barutwana ba tla fa dikarabo tša go fapana. Mohlala:

Bulang dipuku tša lena. (1)

5.2.5 Batho ba iphelela ka khutšo ba hlompha melao le ditlwaelo.' (1)

5.2.6 Metsana yeo e be e bušwa ke matona. (1)

5.2.7 Imelwa. Barutwana ba tla fa dikarabo tša go fapana. Mohlala:

Ke imelwa ke mokotla wa dipuku. (2)

IEB Copyright © 2020

5.2.8 Barutwana ba tla fa dikarabo tša go fapana. Mohlala:

Lefase lohle le omile (1)

5.2.9 Diphatla. (1)

5.2.10 ba bantši. (1)

5.3 5.3.1 Nkwiša. (1)

5.3.2 Hlokomela. (1)

5.3.3 C/Lelahlelwa. (1)

5.3.4 se. (1)

5.3.5 (a) ba

(b) ba

(c) bona. (3)

[30]

30 meputso

Palomoka: 100 meputso

IEB Copyright © 2020